

STEPHEN
CRANE

ERÄMAASSA

JA MUITA RUNOJA

SUOMENTANUT HARRI HAARIKKO

● KUSTANTAMO HELMIKYÖ

Erämaassa

Stephen Crane

Erämaassa
ja muita runoja

Suom. Harri Haarikko

Kustantamo Helmivyö

Turku 2024

Stephen Crane: Erämaassa ja muita runoja

Suom. Harri Haarikko

ISBN 978-952-7469-57-6

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,

Hampuri, Saksa

Stephen Crane – seikkailijakirjailija ja modernisti

Käsillä oleva suomennosvalikoima on ensimmäinen katsaus yhdysvaltalaisen Stephen Cranen runoihin. Ennen niitä on syytä mainita hänen kuuluisin teoksensa, Yhdysvaltain sisällissotaan sijoittuva *Punainen kunniamerkki* (*The Red Badge of Courage* 1895), johon viitataan usein maailman vaikuttavimpiin kuuluvana sotaromaanina. Kirja on hieno suoritus vasta 24-vuotiaalta nuorelta mieheltä, jolla ei siihen mennessä ollut minkäänlaista henkilökohtaista kokemusta sodasta.

Cranelta (1871–1900) on suomennettu *Punaisen kunniamerkin* (WSOY 1956) lisäksi *Maggie, katujen tyttö* (Karisto 1964) ja novelli *Avoveneessä* (teoksessa *Amerikkalaisia kertojia*, Tammi 1959) sekä novellikokoelma *Morsian saapuu kaupunkiin* (Faros 2007).

Crane julkaisi kaksi runokokoelmaa: *The Black Riders and Other Lines* vuonna 1895 ja *War Is Kind* neljä vuotta myöhemmin 1899. Lisäksi häneltä julkaistiin postuumisti sikermän verran runoja. Kaikki hänen runonsa eivät ole säilyneet. Runoissaan hän kuvasi maailmaa, jonka jumalat olivat jättäneet ja ihmisten on selvittävä omillaan. Cranen maailma on absurdi. Aikanaan runoilija Cranea pidettiin dekadenttina, humoristina, spiritualistina ja ihmelapsena. Itse hän näki peilistään anarkistin. Hänen ironiset, näkyjen täyttämät, muotoja noudattamattomat ja loppusoinnuttomat runonsa ovat kuin toisesta kynästä verrattuna hänen realistisiin ja naturalistisiin romaaneihinsa ja novelleihinsa. Crane oli runoilijana uutta luova modernisti.

Hän oli nuorin neljäntoista sisaruksen parvessa. Uskonnolliset

vanhemmat olivat aktiivisia kynänkäyttäjiä, ja kaksi edelläkäyvää veljeä toimi jo lehtimiehinä. Aikanaan Crane ryhtyi toteuttamaan jo lapsena ilmenneitä kykyjään: hän jätti opintonsa ja ryhtyi vapaaksi kirjoittajaksi. Julkaistuaan esikoisteoksensa *Maggien* hän kärvisteli edelleen varattomana freelancer-toimittajana, mutta hyvien suhteiden ansiosta ja *Punaisen kunniamerkin* ja ensimmäisen runokokoelman jälkeen hänen tähtensä kohosi nopeasti. Lyhyen elämänsä ja uransa aikana hän työskenteli kirjeenvaihtajana Amerikan Villissä lännessä, Meksikossa ja myöhemmin Kuubassa. Gregory Peckin näköinen Crane meni avoliittoon liikenaisen ja bordellin omistajan Cora Taylorin (1865–1910) kanssa ja pariskunta muutti lisääntyvine talousvaikeuksineen Englantiin. Rahat polttivat niin herran kuin puolisonkin käsissä.

Stephen Crane ehti vielä toimia yhdessä Coran kanssa sotakirjeenvaihtajana Euroopan sotakentillä. Hän kuoli tuberkuloosiin terveyskylpylässä Saksassa vuonna 1900. Stephen Crane eli värikkään, seikkailijan ja boheemikirjailijan elämän. Hän oli Joseph Conradin, H. G. Wellsin ja Henry Jamesin ystävä. Crane oli aikansa julkkis – hänen sympatiansa vähäosaisia kohtaan oli aiheuttanut myös närää.

Stephen Cranen runojen suomentaminen oli teknisesti verrattain helppoa. Hänen käyttämänsä englannin kieli ei ollut monimutkaista, vaikka on selvää että kaikkien merkitysten ja symbolien taakse kääntäjä ei pääse. Pääasia oli yrittää saada Cranen runot laulamaan suomeksi. Kaikki väärinymmärrykset ja tulkintavirheet ovat minun. Kääntäjä on kuitenkin siinä mielessä vahvoilla, että hän voi tehdä mitä vain – älkää peljätkö, nyt selvittiin hyvin vähällä. Bo Carpelan on todennut, että

käännetty runo on taideteos itsessään. Alkuperäistekstiä kunnioittamalla päästään aika lähelle runoilijan pyrkimyksiä.

Tunnettu kirjailija Paul Auster julkaisi vuonna 2021 Stephen Cranen elämäkerran *Burning Boy – The Life and Work of Stephen Crane*.

Turussa, kesällä 2024

Harri Haarikko

Erämaassa
kohtasin otuksen, alastoman, petomaisen,
joka kyykki maassa
oma sydämensä kädessään
ja söi sitä.
Kysyin: "Maistuuko hyvältä, kuoma?"
"Katkeraa tämä on – katkeraa", hän vastasi,
"mutta pidän siitä
koska se on katkeraa,
ja koska se on oma sydämeni."

Mustat ratsastajat tulivat mereltä.
Keihäiden ja kilpien kolinaa ja kolinaa
kerrakseen
sekä kolinaa ja kolinaa kavioiden ja
kannusten.
Hurjaa huutoa ja hiusten liehuntaa
tuulen pyörteissä.
Näin ratsasti Synti.

Yhdysvaltalaisen kirjallisuuden klassikko Stephen Crane tunnetaan parhaiten sisällissotaromaani *Punaisen kunniamerkin* (1895) tekijänä, mutta hän kirjoitti myös kaksi kokoelmaa runoutta. Hänen ironiset, näkyjen täyttämät, muotoja noudattamattomat ja loppusoinnuttomat runonsa ovat kuin toisestakynästä verrattuna hänen realistisiin ja naturalistisiin romaaneihinsa ja novelleihinsa. Crane oli runoilijana uutta luova modernisti.

Erämaassa-kirjaan Harri Haarikko on valikoinut Cranen runoja ja suomennanut ne vapaata mittaa kunnioittaen. Cranen runoutta ei ole aiemmin julkaistu suomeksi.

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Kannet: JT Lindroos

ISBN 978-952-7469-57-6

9 789527 469576